

**MAMLAKA YA UDHIBITI WA HUDUMA ZA NISHATI NA MAJI
(EWURA)**

MALALAMIKO NA: GA.71/135/369

MICHAEL RAPHAEL MWAILUPE..... MLALAMIKAJI

DHIDI YA

SHIRIKA LA UGAVI WA UMEME NCHINI (TANESCO)..... MLALAMIKIWA

TUZO

*(Imepitishwa na Bodi ya Wakurugenzi ya EWURA kwenye kikao chake cha 169
kilichofanyika tarehe 28 Oktoba, 2021)*

1.0 Maelezo ya Awali:

Mnamo tarehe 12 Machi, 2021, Mamlaka ya Udhibiti wa Huduma za Nishati na Maji “EWURA” (“Mamlaka”) ilipokea malalamiko kutoka kwa Michael Raphael Mwailupe wa Mtaa wa Mabibo External na S.L.P 62525 Dar es Salaam (“Mlalamikaji”) dhidi ya Shirika la Ugavi wa Umeme nchini (TANESCO) (Mlalamikiwa). Mlalamikaji anapinga deni la matumizi ya umeme la TZS 7,900,000.00 lilitilowekwa kwenye akaunti ya dira yake ya LUKU na kukatwa kwenye manunuzi yake ya umeme kwa asilimia 50 ya kila manunuzi anayofanya.

Mlalamikaji anaeleza kwamba anaishi Mabibo External barabara ya Mandela kwenye nyumba yake na kwamba amekuwa mteja wa Mlalamikiwa kwa kipindi

kirefu. Mlalamikaji anaeleza pia kwamba alitaarifiwa na Mlalamikiwa kuwa nyumba yake ina deni la umeme kiasi cha shilingi 7,900,000/= lilitolimbikzwa tangu mwaka 2004. Mlalamikaji anadai taarifa hizi za deni alizipata mnamo mwezi Machi, 2021 na kuwa deni hilo lilianza kukatwa kuitia manunuzi yake ya umeme kuanzia mwezi Februari, 2021 kwa kiwango cha asilimia 50 ya kila manunuzi ya umeme. Mlalamikaji anasema alijaribu kulalamika kwa Mlalamikiwa lakini hakupata ufumbuzi na hivyo kuleta malalamiko yake kwa Mamlaka akiomba kufutiwa deni husika kwa kuwa si deni halali na pia Mamlaka ichunguze uhalali wa deni hilo.

Baada ya kupokea malalamiko haya tarehe 12 Machi, 2021 Mamlaka ilimwandikia Mlalamikiwa tarehe 17 Machi, 2021 kumtaka awasilishe utetezi wake kwa maandishi kama inavyoelekezwa na kanuni ya 6(1) ya Kanuni za EWURA za Utatuzi wa Migogoro TS na. 428/2020 yani "*Rule 6 (1) of the Energy and Water Utilities Regulatory Authority (Complaints Handling Procedure) Rules, GN No. 428/2020*".

Mnamo tarehe 8 Aprili, 2021 Mlalamikiwa aliwasilisha utetezi wake na kusitiza kuwa deni analodaiwa Mlalamikaji ni deni halali linalotokana na matumizi ya umeme. Mlalamikiwa alidai kuwa Mlalamikaji anawajibika kulipa deni hilo kwa kuwa alitumia umeme huo kabla ya kuwekewa mita mbili za LUKU ambazo anatumia hadi sasa. Juhudi za kutatua mgogoro huu kwa njia ya usuluhishi hazikuzaa matunda hivyo mgogoro ulipelekwa hatua ya usikilizwaji.

2.0 Usikilizwaji:

Katika usikilizwaji wa malalamiko haya ambao ulifanyika kati ya Juni 2021 na Agosti, 2021, Mlalamikaji alifika mwenyewe mbele ya Divisheni ya usikilizaji ambapo Mlalamikiwa aliwakilishwa na Eva Mchau, Wakili wa Serikali. Hoja zifuatazo ziliainishwa kwa ufumbuzi:

2.1 je Mlalamikaji anadaiwa na Mlalamikiwa kiasi cha shilingi 7,900,000/= au kiasi kingine chochote kama deni la matumizi ya umeme? na

2.2 ni nafuu gani za kisheria ambazo wadaawa wanaweza kupata?

Katika usikilizwaji wa shauri hili la malalamiko Bwana Michael Raphael Mwailupe alisimama kama shahidi wa kwanza (**CW1**) na aliita shahidi mwingine mmoja Lazaro Aloyce “**CW2**” na mashahidi wote hawakutoa vielelezo vyovyyote.

Upande wa Mlalamikiwa uliita shahidi mmoja pia Bi. Bahati Cheyo ambae ni Mhasibu wa Ofisi ya Mlalamikiwa ya Mkoa wa Kinondoni Kaskazini iliyopo Magomeni Jijini Dar es Salaam kama “**RW**”. Shahidi huyo wa Mlalamikiwa alitoa Ushahidi wake na kuwasilisha vyaraka kama vile ankara madai *invoices* za kipindi kati ya 2004 hadi 2008 ambazo zilipokelewa kama kielelezo “**D1**”, ankara madai *invoices* za kipindi kati ya 2008 na 2010 ambazo zilipokelewa kama kielelezo “**D2**”. Mlalamikiwa aliwasilisha pia kumbukumbu za miamala za mteja yani *Customer statements* za dira na. 01344149750 ambazo zilipokelewa kama kielelezo na. “**D3**”, na dira na. 37212621520 kama kieleleo na. “**D4**”. Baada ya usikilizwaji, wakili wa Mlalamikiwa aliwasilisha hoja za majumuisho kwa maandishi.

3.0 Uamuzi:

Katika kufikia uamuzi wetu tumezingatia sheria husika ambazo ni Sheria ya EWURA sura 414, (the EWURA Act, Cap. 414), Sheria ya Umeme Sura ya 131 ya Sheria za Tanzania, (the Electricity Act, Cap. 131) pamoja na Sheria ya Ukomo wa Madai, Sura 89 ya Sheria za Tanzania (the Law of Limitation Act Cap.89). Aidha, tumezingatia pia Ushahidi uliotolewa na mashahidi wa pande zote mbili, vielelezo pamoja na hoja za majumuisho. Uamuzi wetu katika hoja zilizoainishwa ni kama ifuatavyo:

3.1 je Mlalamikaji anadaiwa na Mlalamikiwa TZS 7,900,000.00, au kiasi kingine chochote kama deni la matumizi ya umeme;

Katika kufikia uamuzi juu ya hoja hii tumezingatia ushahidi wa mashahidi wa pande zote pamoja na vielelzo vilivyopokelewa. Tumezingatia pia sheria inayohusika na madai ya aina hii. Ifahamike pia kuwa Mlalamikaji sio mdai isipokuwa yeche alileta malalamiko akipinga madai ya Mlalamikiwa ya TZS 7,900,000.00 kama deni la matumizi ya umeme. Katika Ushahidi wake Mlalamikaji (CW1) alisema kwamba nyumba inayohusika na mgogoro huu wa ankara malimbikizo za umeme ni nyumba yake iliyopo Mabibo External ambapo ndio anaishi kwa sasa. CW1 anasema nyumba hiyo iliunganishwa na huduma ya umeme mnamo mwaka 2004 kwa dira ya malipo ya baadae ambapo mama yake mzazi alikuwa akiishi hapo. CW1 anasema mnamo mwaka 2005 mama yake alihamia eneo la Kimara na kisha akapata mpangaji ambaye aliishi kwa miaka tisa. CW1 anaendelea kueleza katika Ushahidi wake kuwa alihamia kwenye nyumba yake mwenyewe mwaka 2013. CW1 anasema pia kuwa nyumba ilibadilishiwa dira mnamo mwaka 2010 ambapo ilifungiwa dira ya LUKU, na baadae alijenga vibanda vya biashara na kupewa dira nyingine ya pili ya LUKU.

CW1 anasema mwaka 2020 mpangaji wake mmoja aliomba kupewa dira ya peke yake lakini baada ya kupeleka maombi aliambiwa hawezi kupewa dira hiyo kwakuwa nyumba hiyo ina deni lilolimbikizwa. CW1 anasema ilipofika mwezi wa pili 2021 deni ilo lilianza kukatwa katika manunuzi yake ya umeme bila taarifa yoyote. Baadae anasema alipata taarifa rasmi mwezi Machi, 2021 kuwa anadaiwa shilingi 7,900,000.00 kama ankara malimbikizo za umeme kutoka kwenye dira yake ya kwanza. CW1 anadai haelewi kwanini hakutaarifiwa kwamba alikuwa na deni tangu mwaka 2010 ambapo dira husika ilibadilishwa. CW1 anahoji kwanini kama alikuwa na deni alipewa dira ya pili ya LUKU? Na pia kwanini Mlalamikiwa hakuwahi kusitisha huduma kwenye nyumba husika hadi kufikia deni kubwa kiasi hicho. Maswali haya yamemfanya Mlalamikaji kutokuwa na imani na madai ya Mlalamikiwa na hivyo kupinga deni hilo. CW1 alisema alipewa nafuu ya kusamehewa riba ya 2,900,000.00 lakini hakuridhika kwakuwa alihisi deni lote si halali.

Katika kuhojiwa na wakili wa Mlalamikiwa, CW1 alisema hafahamu kama mpangaji wake alikuwa analipa ankara za matumizi ya umeme lakini alidai hakukuwa na deni kwakuwa aliona ankara ya mwisho. Hata hivyo CW1 hakutoa kielelezo chochote kuthibitisha kuwa ankara ya mwisho ilionesha hakuwa na deni. Hakukuwa na kipyä kwa CW2 kwakuwa yeye pia anadai licha ya kuwa mpangaji hakuwa na taarifa juu ya deni husika na alishtushwa na taarifa hizo alipoenda kuomba mita ya tatu.

Kwa upande mwingine shahidi wa Mlalamikiwa (RW) aliiambia Divisheni kuwa Mlalamikaji amekuwa mteja wao tangu 2004. Shahidi alisema kwamba tangu 2004 hadi Novemba, 2008 walikuwa wakitumia mfumo wa CUSTIMA kuweka kumbukumbu za wateja na kwamba kuanzia Desemba, 2008 hadi 2010 walikuwa wakitumia mfumo wa Hi-Affinity. Shahidi aliwasilisha tarifa za kumbukumbu za ankara za mlalamikaji kutoka kwenye mifumo hii ambazo zilipokelewa kama kielelezo **D1** kwa mfumo wa 2004-2008 na kielelezo **D2** kwa ile ya 2008 - 2010. Shahidi huyu anasema kwa kipindi cha 2004-2008 Mlalamikaji alifanya malipo mara moja ya shilingi 400,000.00 tu. RW alidai deni la Mlalamikaji limelimbikizwa kutokana na kutolipwa kwa kipindi kirefu ambapo linajumuisha deni halisi la 5,500,000.00 na riba ya 2,200,000.00. Shahidi alimaliza ushahidi wake kwa kusema deni kwa sasa linalipwa kupitia manunuzi ya umeme kwa asilimia 50 ya kila manunuzi ya Mlalamikaji.

Shahidi wa Mlalamikiwa RW aliulizwa na Mlalamikaji kwanini hakuwahi kumjulisha deni kwa kipindi chote, naye alisema ankara za deni zilitumwa kwenye anuani yake. Mlalamikaji aliendelea kuuliza tena hatua gani shahidi alichukua baada ya kuona Mlalamikaji halipi deni, shahidi RW hakujibu kitu. Alipotakiwa kufafanua zaidi na wajumbe wa Divisheni, RW alisema wakati wa kubadili dira hawakumtaarifu mteja deni lake kwakuwa msukumo ulikuwa zaidi katika zoezi la kubadilisha dira na uchambuzi wa madeni ulifanywa baadae. RW aliulizwa kuhusu muamala wa sh. 400,000.00 na mahojiano yalikuwa hivi tunanukuu kwa lugha ya Kiingereza:

CHAIRPERSON: Where do we get proof of the payment of TZS: 400,000 made by Complainant

RW: The payment records are stored into our systems.

CHAIRPERSON: According to exhibit D1, how much was the Complaint's debt after making the 28th September, 2006 payment?

RW: The debt was TZS: 1,444,170.77

CHAIRPERSON: How much balance was carried forward to his account on October 2006?

RW: I do not have October records.

CHAIRPERSON: How much was it in November, 2006?

RW: The debt was TZS: 1,525,391.71

CHAIRPERSON: If Complainant paid 400,000 in September, how come we still have 1,500,000 plus in November?

RW: Silent

Kwa kutumia kielelezo D1 RW alitakiwa kuonesha kama kumbukumbu za ankara zinaakisi malipo ya 400,000.00 ambayo Mlalamikaji aliyafanya Septemba, 2006 lakini RW alikiri kuwa hazioneishi malipo yoyote.

Katika uamuzi wetu juu ya hoja hii tumeangalia uhalali wa deni la Mlalamikiwa kwa namna mbili, kwanza ni kwa ushahidi, na pili ni sheria husika. Kwa kuzingatia ushahidi Mlalamikiwa alijitahidi kuthibitisha uwepo na uhalali wa deni husika kwa kuwasilisha ankara madeni *invoices* za kila mwezi za kipindi chote ambacho mteja alitumia dira ya malipo baada yaani 2004-2010. Vielelezo hivi viwili D1 na D2 ambavyo ni kumbukumbu za madai *invoices* zinaonesha jinsi deni hilo lilivyoongezeka na kulimbikizwa kila mwezi hadi kufikia 7,983,257.35 tarehe 17 Septemba, 2010. Tulijuiliza yawezekanaje mteja atumie umeme wa gharama yote hii na asisitishiwe huduma wala kuchukuliwa hatua nyingine yoyote itakayomfanya kulipa deni? Kwa mujibu wa sheria ya Umeme na Mkataba wa huduma ya umeme, mtoa huduma (Mlalamikiwa) anayo haki ya kusitisha huduma endapo mteja hatalipia ankara zake. Ni vipi deni hili lilifikia kiwango hiki bila juhudzi za wazi na dhati za kulidai ni jambo ambalo hatukuweka kupata majibu.

Katika ushahidi wake RW alidai kuwa Mlalamikaji alilipa kiasi cha shilingi 400,000.00 tu kwa kipindi chote kati ya 2004-2008 na kwamba kiasi hicho cha fedha kililipwa mwezi Septemba, 2006. Hata hivyo wakati akihojiwa na Mwenyekiti wa Divisheni, katika mahojiano yaliyo nukuriwa hapo juu, shahidi alishindwa kuonesha uwepo wa kumbukumbu za malipo hayo katika kielelezo D1. Kwa hali ya kawaida kielelezo D1 ambacho kinaonesha ankara ya kila mwezi pamoja na deni la ankara ya mwezi uliopita ingepaswa ioneshe kupungua kwa deni la mteja (Mlalamikaji) kwa mwezi Novemba, 2006 baada ya kufanya malipo ya 400,000.00 mwezi Septemba, 2006. Badala yake deni liliendelea kuongezeka bila kuakisi malipo hayo. Jambo hili limetufanya kupata shaka kubwa juu ya kielelezo hiki na ushahidi wa RW.

RW alidai kuwa kumbukumbu za malipo ya mteja zipo katika mfumo lakini hakufanua kwanini hakuzileta. Tumebaki na maswali yasiyo na majibu kama vile je ni malipo mengine kiasi gani ambayo Mlalamikaji alifanya lakini hayakuakisiwa kwenye kumbukumbu zake? Je kuna kumbukumbu zingine zinazoonesha malipo peke yake? Na kama zipo kwanini Mlalamikiwa hakuzileta? Je Mlalamikiwa alikuwa haingizi kwenye mfumo kumbukumbu za malipo ya Mlalamikaji na hivyo hana kumbukumbu hizo? Kwakuwa Mlalamikiwa ndiye ana mifumo ya kumbukumbu na kwakuwa Mlalamikiwa wenyewe amekiri kuwa Mlalamikaji alifanya muamala ambao hata hivyo haujaakisiwa katika kumbukumbu za deni, tunapata shaka kubwa juu ya usahihi na uhalali wa deni husika. Kuna uwezekano kuwa ama Mlalamikiwa alichagua kutokuleta kumbukumbu za malipo ya Mlalamikaji au hakuwahi kuweka kumbukumbu hizo kabisa kutokana na malipo ya wakati huo kufanyika kwa njia isiyo ya kielektroniki. Kwa kuzingatia kuwa aliyefanya malipo hayo ni mpangaji ambaye kwa sasa hawezi kupatikana. Hivyo sio rahisi kupatikana kumbukumbu za malipo kutoka kwa mlipaji au Mlalamikaji. Hivyo kwa upande wa ushahidi tunaona Mlalamikiwa ameshindwa kuthibitisha deni dhidi ya Mlalamikaji kutokana na mapungufu makubwa katika ushahidi wake.

Bila kuathiri uamuzi wetu tuliofikia katika mtazamo wa ushahidi hapo juu ni wazi kwamba madai ya Mlalamikiwa ya TZS 7.9 milioni yameibuliwa takribani miaka 11 yaani (2010-2021) baada ya akaunti inayodaiwa kulimbikiza deni hilo

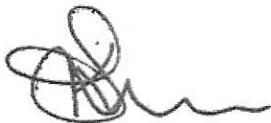
kufungwa. Kwa kuzingatia kuwa madai haya yanatokana na Mkataba wa huduma ya umeme ni sahihi basi kusema kuwa Mlalamikiwa anajaribu kudai haki yake ya malipo kwa huduma aliyotoa chini ya Mkataba wa huduma ya umeme. Hata hivyo haki hiyo ilipaswa kudaiwa ndani ya kipindi cha miaka sita kuanzia pale muendelezo wa deni ulipokoma. Kwa maneno mengine pale mdeni husika alipobadilishiwa dira na kuanza kutumia dira ya malipo kabla. Kwakuwa kuanzia hapo deni lilikoma kulimbikizwa isipokuwa riba ambayo ilikuwa inaendelea kutozwa kwenye deni la msingi. Kuruhusu madai haya yaliyoletwa 2021 zaidi ya miaka kumi kutakuwa ni kukiuka matakwa ya sheria ya Ukomo wa Madai Sura 89 ya sheria za Tanzania. Kwa ufupi haijalishi kama deni la Mlalamikiwa lingethibitika ama la, bado lingekuwa limepitwa na muda wa ukomo. Hivyo basi Mlalamikiwa hana haki ya kumdai Mlalamikaji deni la shilingi 7,900,000.00. Kutokana na hoja tangulizi hapo juu ni dhahiri kuwa Mlalamikiwa hakutumia fursa yake kisheria na kimkataba kudai deni hilo ndani ya muda hadi deni husika kuwa limepitwa na muda wa ukomo.

3.2 Ni nafuu gani za kisheria ambazo wadaawa wanaweza kupata?

Mlalamikaji aliomba amri kuwa deni bishaniwa lifutwe na aweze kurejeshewa kiasi chote cha fedha ambacho amekuwa akikatwa kwenye manunuzi yake ya umeme kulipia deni hilo. Kwa upande mwingine Mlalamikiwa aliomba Malalamiko haya yatupiliwe mbali na Mlalamikaji aamriwe kuendelea kulipa deni lake.

Kwa kuzingatia uamuzi wetu hapo juu na kwa sababu tulizoainisha hapo juu, tunaruhusu malalamiko haya na kuamuru deni bishaniwa lifutwe na Mlalamikiwa anaamuriwa kusitisha makato katika manunuzi ya umeme yanayofanywa na Mlalamikaji kwa kuwa deni hilo licha ya kukosa uthibitisho, limepitwa na muda wa kisheria wa kudaiwa. Mlalamikiwa anaamriwa pia kumrejeshea Mlalamikaji kiasi chote cha fedha alichomkata kuitia manunuzi yake ya umeme bila ridhaa yake. Kwakuwa shauri limesikilizwa ndani ya muda mfupi na bila gharama za ziada kama vile gharama za wakili, inaanriwa kuwa kila upande utabeba gharama zake za ufuatiliaji wa shauri.

**IMETOLEWA KWA LAKIRI ya Mamlaka ya Udhibiti wa Huduma za Nishati na
Maji (EWURA), Dodoma tarehe 28 Oktoba, 2021.**

.....
**KAPWETE LEAH JOHN
KATIBU WA BODI**